

МАРКАЗИЙ БАНК РАҚАМЛИ ВАЛЮТАСИНИНГ ПУЛ ТИЗИМИГА ТАЪСИРИ ЙЎНАЛИШЛАРИНИНГ ТАҲЛИЛИ

Доц. **Якубова Шамшинур Шухратовна**
Тошкент давлат иқтисодиёт университети
ORCID: 0000-0002-6593-5195
sh.yakubova@tsue.uz

Аннотация. Ушбу мақола марказий банк рақамли валютасининг (CBDC) пул тизимининг ишлашига таъсирини ўрганувчи тадқиқотларни ҳар томонлама таҳлил қилади. Тадқиқотларнинг тизимли таҳлили ва синтези асосида пул тизимининг асосий элементларини, жумладан, пул агрегатлари, инфляция, фоиз ставкалари ва банк ликвидлигини қамраб олувчи рақамли валютанинг таъсир йўналишлари аниқланган. Тадқиқот натижалари рақамли валюталарни жорий этиш стратегияларини ишлаб чиқиш ва уларнинг макроиқтисодий барқарорликка потенциал таъсирини баҳолаш учун фойдали бўлиши мумкин.

Калит сўзлар: рақамли валюта, пул тизими, марказий банк, пул массаси.

АНАЛИЗ НАПРАВЛЕНИЙ ВОЗДЕЙСТВИЯ ЦИФРОВОЙ ВАЛЮТЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКА НА ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ МОНЕТАРНОЙ СИСТЕМЫ

Доц. **Якубова Шамшинур Шухратовна**
Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. В данной статье проводится всесторонний анализ исследований, изучающих воздействие цифровой валюты центрального банка (ЦВЦБ) на функционирование монетарной системы. На основе системного анализа и обобщения исследований, выделяются направления влияния цифровой валюты, которые охватывают ключевые элементы монетарной системы, включая денежные агрегаты, инфляцию, процентные ставки и банковскую ликвидность. Выводы исследования могут быть полезны для разработки стратегий внедрения цифровых валют и оценки их потенциального влияния на макроэкономическую стабильность.

Ключевые слова: цифровая валюта, монетарная система, центральный банк, денежная масса.

ANALYSIS OF THE DIRECTIONS OF IMPACT OF THE DIGITAL CURRENCY OF THE CENTRAL BANK ON THE OPERATION OF THE MONETARY SYSTEM

Assoc. Prof. **Yakubova Shamshinur Shuxratovna**
Tashkent State University of Economics

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of studies examining the impact of central bank digital currency (CBDC) on the functioning of the monetary system. Based on a systemic analysis and synthesis of research, the directions of influence of digital currency are identified, which cover key elements of the monetary system, including monetary aggregates, inflation, interest rates and bank liquidity. The study's findings may be useful for developing strategies for introducing digital currencies and assessing their potential impact on macroeconomic stability.

Key words: digital currency, monetary system, central bank, money supply.

Кириш.

Халқаро ҳисоб-китоблар банки томонидан таърифланганидек, марказий банкнинг рақамли валютаси (МБРВ) марказий банкнинг тўғридан-тўғри жавобгарлиги бўлган миллий ҳисоб бирлигида ифодаланган рақамли тўлов воситасидир (BIS, 2020). Битсоиннинг пайдо бўлиши дастлаб тартибга солувчиларнинг хатти-ҳаракатига сезиларли таъсир кўрсатмади, бироқ тобора кўпроқ янги турдаги крипто активлари пайдо бўлиши билан кўпроқ мамлакатлар ва жаҳон ташкилотлари уларнинг пул айланиши ва молиявий тизимга таъсири ҳақида ташвишлана бошладилар. Сўнгги бир неча йил ичида МБРВга қизиқиш шу даражада ошдики, марказий банкларнинг 90 фоизи ҳозирда МБРВларни амалга ошириш имкониятларини ўрганмоқда (BIS, 2021). Рақамли валюта дастлаб унга тижорат банкларининг депозитлари билан рақобатлаша олмайдиган нақд пулнинг функцияларини такрорлаш воситаси сифатида кўриб чиқилди. Бироқ, марказий банклар энди тўлов тизимини такомиллаштириш, молиявий инклюзивликни рағбатлантириш, пул-кредит сиёсатининг трансмиссиясини кучайтириш ва тизимли хавфни камайтириш усули сифатида МБРВларга тобора кўпроқ эътибор қаратмоқда (BIS, 2020).

Пул-кредит сиёсати чораларини кучайтириш мақсадида рақамли валюта имкониятларини аниқлаш учун рақамли валютанинг иқтисодиёт ва пул тизимига таъсирини турли томонлардан ўрганиш зарурати туғилади. Мазкур масала долзарб ҳисобланади, аммо амалга оширилмаган лойиҳалар ва миқдорий вақт маълумотларининг йўқлиги сабабли бир нечта махсус тадқиқотлар тақдим этилган. Шу билан бирга, рақамли валютани жорий этиш пул тизимига сезиларли таъсир кўрсатиши ва иқтисодиётда пулни тўғридан-тўғри ва мақсадли тақсимлашнинг у ёки бу турига олиб келиши мумкин.

Шунга асосланиб, ушбу мақола рақамли валютани жорий этишнинг иқтисодиётнинг пул тизимига мумкин бўлган таъсирининг асосий жиҳатларини кўриб чиқишга қаратилган. Турли мамлакатларда мавжуд тадқиқотлар ва ёндашувлар таҳлил қилинади ва тизимли таҳлил қилинади, асосий йўналишлар аниқланади ва уларни ҳал қилиш бўйича тавсиялар таклиф этилади.

Адабиётлар шарҳи.

Ўтказилган тадқиқотларни ўрганиш шуни кўрсатадики, Марказий банкнинг рақамли валютаси умуман пул-кредит сиёсатининг самарадорлигига, хусусан, банк ва пул-кредит соҳасининг кўрсаткичларига қандай таъсир қилиши мумкинлиги тўғрисида турли хил фикрлар мавжуд.

Бир неча тадқиқотлар, шу жумладан Боури ва бошқ. (2017), Бардир ва Кумҳоф (2016), Манчини-Гриффоли ва бошқ. (2018), Конг ва Ҳе (2019) рақамли валюталарнинг анъанавий пул-кредит сиёсати доирасига таъсирини ўрганишди. Ушбу тадқиқотлар Bitcoin ва Марказий банк рақамли валюталари каби рақамли валюталарнинг марказий банк операцияларига, пул-кредит сиёсатини узатиш механизмларига ва молиявий барқарорликка қандай таъсир қилишини таҳлил қилади. Улар рақамли валюталарнинг анъанавий пул-кредит сиёсати воситаларини ва меъёрий-ҳуқуқий базани ўзгартириш имконияти каби муаммоларни таъкидлайдилар ва уларнинг молиявий имкониятлар ва технологик инновацияларга таъсирини кўриб чиқадилар. Ушбу динамикани тушуниш сиёсатчилар ва марказий банклар учун жуда муҳим ҳисобланади, чунки улар ривожланаётган рақамли молия ландшафтида ҳаракат қилишади.

Али (2014) мавжуд пул тизимининг барқарорлигига таҳдидлар келажакда рақамли валютанинг кенг қўлланилиши билан ортади, деб ҳисоблайди.

Ал-Лаҳам ва бошқ. (2009) ўз навбатида рақамли валютанинг пул агрегатини ўзгартиришдаги мураккабликларни кўрсатиб ўтишади, бу Марказий банкларнинг пул

массасини коррективорка қилиш орқали пул-кредит сиёсатини олиб бориш имкониятини чеклайди.

Асосий оқибатларни кўриб чиққан ҳолда, Англия банки (2014) рақамли валютанинг потенциал хатарларини узоқ муддатда эътиборсиз қолдириб бўлмаслигини таъкидлайди. Хуанг ва Чен (2006) эса Хитой бозорини ўргангандан сўнг, рақамли валюта пул массасига таъсир қилиши мумкинлигини ва бу Хитой Марказий банкининг пул-кредит сиёсатини манипуляция қилишдаги ролига шубҳа туғдиришини айтадилар.

Тадқиқот методологияси.

Ушбу мақолани тадқиқ қилишнинг услубий асоси бўлиб рақамли валютанинг иқтисодийнинг турли соҳаларига таъсири бўйича тадқиқотларни қиёсий таҳлил қилиш ва тизимлаштириш, шунингдек рақамли валютанинг пул тизимига таъсирини баҳолашнинг қиёсий таҳлил усуллари ҳисобланади.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси.

Мавжуд тадқиқотларни ўрганиш ва таҳлил қилиш бизга рақамли валютанинг таъсирини ўрганиш бўйича тадқиқотларни тизимлаштириш ва гуруҳлаш имконини берди. Биз тадқиқотларни шартли равишда иккита асосий гуруҳга бўлишни таклиф қиламиз. Булар рақамли валютанинг умумий иқтисодий тизимга таъсирини ўрганадиган тадқиқотлар ва Марказий банкнинг пул-кредит сиёсати самардорлигига таъсирини баҳолайдиган тадқиқотлар. Шунини таъкидлаш керакки, ушбу тизимлаштириш Янг ва Чжоу (2022) томонидан олиб борилган ишларни кўриб чиқишга асосланган ва бу соҳада тобора кўпроқ тадқиқотлар олиб борилаётганлиги сабабли тўлиқ ҳисобланмайди. 1-жадвалда тадқиқотлар гуруҳлар бўйича тизимлаштирилиб, рақамли валютанинг иқтисодий тизимга таъсири бўйича хулосаларни янада визуал кўрсатиш учун ранг схемасига мувофиқ белгилаб ўтилган.

Жадвалдан кўриниб турибдики, кўриб чиқиладиган тадқиқотлар шунини кўрсатадики, агар маълум шартлар бажарилса, Марказий банкнинг рақамли валютасини жорий этиш ижобий натижаларга олиб келади. Масалан, Синельникова-Мурылева (2020) МБРВнинг потенциал хатарлари ва фойдаларини, шунингдек уларнинг банк сектори ва пул-кредит сиёсатига таъсирини ўрганади ва тегишли дизайн билан Марказий банк Марказий банк учун янги самарали воситага айланиши мумкин деган хулосага келади. Cullen (2021) еврозолада МБРВ чиқаришни кўриб чиқмоқда ва у иқтисодий жиҳатдан самарали бўлади ва тўлов тизимларининг ривожланишига тўсқинлик қилиши ва молиявий имкониятларга тўсқинлик қилиши мумкин деб ҳисоблайди. Ву ва Чен (2021) тўрт секторли DSGE модели асосида DC/EP эмиссиясининг иқтисодий таъсирини миқдорий таҳлил қилишди ва DC/EP ўрнини банк депозитларига таъсири чекланган, бирликнинг таъсири эса иқтисодий ўсишни 0,15% га ошириши мумкин ва умумий иқтисодий самараси ижобий бўлади. Ли, Янг ва Ванг бутун дунё бўйлаб МБРВ дизайнларини таққосладилар ва тегишли МБРВ дизайни Марказий банкларга жараёнлар оқимини бошқариш, бутун юкни кўтармасдан ва ортиқча юклардан мониторинг ва назоратга эътибор қаратиш имконини беришини аниқладилар.

Баъзи олимлар МБРВнинг потенциал хавфлари ва муаммоларини ҳам муҳокама қилишади. Киркби (2018) рақамли қоғоз валютасини чиқарадиган Марказий банк одатда нақд пул ва бошқа пул шаклларини алмаштиришини таъкидлади, аммо агар у Марказий банк бутун пул массаси учун жавобгар бўлса, бу ён таъсирга ега бўлиши мумкинлигига ишонди. Биндсале (2019) МБРВга қарши иккита асосий далилни муҳокама қилади: банк воситачилигидан воз кечиш хавфи ва инқирозли вазиятларда банкларга тизимли рейдни осонлаштириш хавфи.

**Марказий банкнинг иқтисодиётга таъсирини баҳолашда тадқиқот
натижаларини тизимлаштириш**

Тадқиқотчилар	Тадқиқот натижалари	Таъсири
Марказий банкнинг рақамли валютасининг бутун иқтисодий тизимга таъсири		
Синельникова-Мурылева (2020)	агар у тўғри ишлаб чиқилган бўлса, у пул-кредит органларининг янги самарали воситасига айланади	+
Каллен (2021)	Еврозонада МБРВни жорий қилиш иқтисодий жиҳатдан самарасиз бўлиб, тўлов тизимларининг ривожланишига тўсқинлик қилиши ва молиявий инклюзияга тўсқинлик қилиши мумкин	-
Ву и Чен (2021)	ДС/ЕР ўрнини босишнинг банк депозитларига таъсири чекланган, ўзига хос таъсир еса иқтисодий ўсиш суръатини 0,15% га ошириши мумкин ва умумий иқтисодий самага ижобийдир.	+
Ли, Ян и Ванг (2021)	Тегишли МБРВ дизайни Марказий банкларга пул оқимларини бошқариш, бутун юкни кўтармасдан ва ҳаддан ташқари марказлаштирилган хатарларга дуч келмасдан мониторинг ва назоратга эътибор қаратиш имконини беради ва келажакда рақамли иқтисодиётнинг асосий воситасига айланади	+
Киркби (2018)	Марказий банкнинг рақамли фиат валютасини чиқариши нақд пул ва бошқа пул шакллари алмаштиради, аммо агар у Марказий банк бутун пул массаси учун жавобгар бўлса, бу ён таъсирга эга бўлиши мумкин деб ҳисоблайди.	+
		-
Биндсейл (2019)	МБРВга қарши иккита асосий далил, банкларни таркибий ажратиш хавфи ва инқирозли вазиятларда банкларга тизимли рейдни осонлаштириш хавфи	-
Кукиерман (2020)	Хусусий секторга Марказий банкдаги депозитлардан фойдаланиш имкониятини берадиган тубдан амалга ошириш тор банк тизимини яратишга олиб келиши ва узоқ муддатли истиқболда депозитларни суғурталашга бўлган эҳтиёжни кескин камайиши мумкин	-
Бельке и Беретта (2020)	Марказий банкнинг рақамли валютасини жорий этиш билан боғлиқ юқори хавфлар мавжуд бўлиб, улар нақд пул учун идеал ўринбосар сифатида қаралмаслиги керак	-
Марказий банкнинг рақамли валютасининг пул-кредит сиёсати самарадорлигига таъсири		
Pfister (2017)	агар МБРВ эмиссияси валютани чиқаришнинг амалдаги қоидаларига мувофиқ амалга оширилса, у ҳолда кредитларни тақсимлашда банкларнинг роли катта ўзгаришларга дуч келмайди	0
Менинг и другие (2018)	пул-кредит сиёсати Марказий банк пулларининг нархини ёки миқдорини ўзгартириб, ҳозирги каби ҳаракат қилиши мумкин ва мазкур таъсир сиёсат инструментларидаги ўзгариш билан янада кучайиши мумкин.	+
Бруннермайер и Нипельт (2019)	МБРВ молиявий барқарорликка путур етказмаслигини исботлади	+
Андольфатто (2021)	Марказий банкнинг рақамли валютасини жорий этиш кредит фаолиятига зарарли таъсир кўрсатмайди ва ҳатто унга ҳисса қўшиши мумкин.	+
Давудальхоссейни (2021)	Агар Марказий банк рақамли валютасини жорий этиш қиймати мақбул бўлса, унда бу янада самарали тақсимотдир.	+
Монне и др. (2019)	МБРВ банк хавфининг пасайишига, ишлаб чиқариш ва бойликнинг ошишига олиб келиши мумкин	+
Баррдеар и Кумхоф (2021)	МБРВ билан DSGE модели туздилар ва МБРВ эмиссияси ЯИМни 3% га ошириши мумкинлигини ҳисобладилар.	+
Бродбент (2016)	"тор банк" феномени, МБРВ жорий этилгандан сўнг, тижорат банкларининг депозитлари кенг миқёсда Марказий банкка ўтади	-

Раҳман (2018)	Агар рақамли валюталар давлат томонидан чиқарилган фиат пуллар билан рақобатлашса, Фридман қоидаси ижтимоий жиҳатдан самарасиз бўлади.	-
Раскин и ЙерМак (2018)	МБРВ банк тизимига кенг қамровли таъсир кўрсатиши, аҳоли ва Марказий банк ўртасидаги муносабатларни ёпиши ва аҳолининг баъзи тижорат банкларида омонатларни сақлашга бўлган талабини камайтириши мумкин	-
Бьерг и Нильсен (2017)	МБРВ мавжуд тўлов ечимлари самарадорлигини оширмайди	-
Кейстер и Санчес (2019)	МБРВ шунингдек, банк депозитларини алмаштириши, банкларни молиялаштириш харажатларини ошириши ва инвестицияларни камайтириши мумкин, гарчи умуман олганда, МБРВ жорий этилиши ижтимоий фаровонликни яхшилайд	+
		-

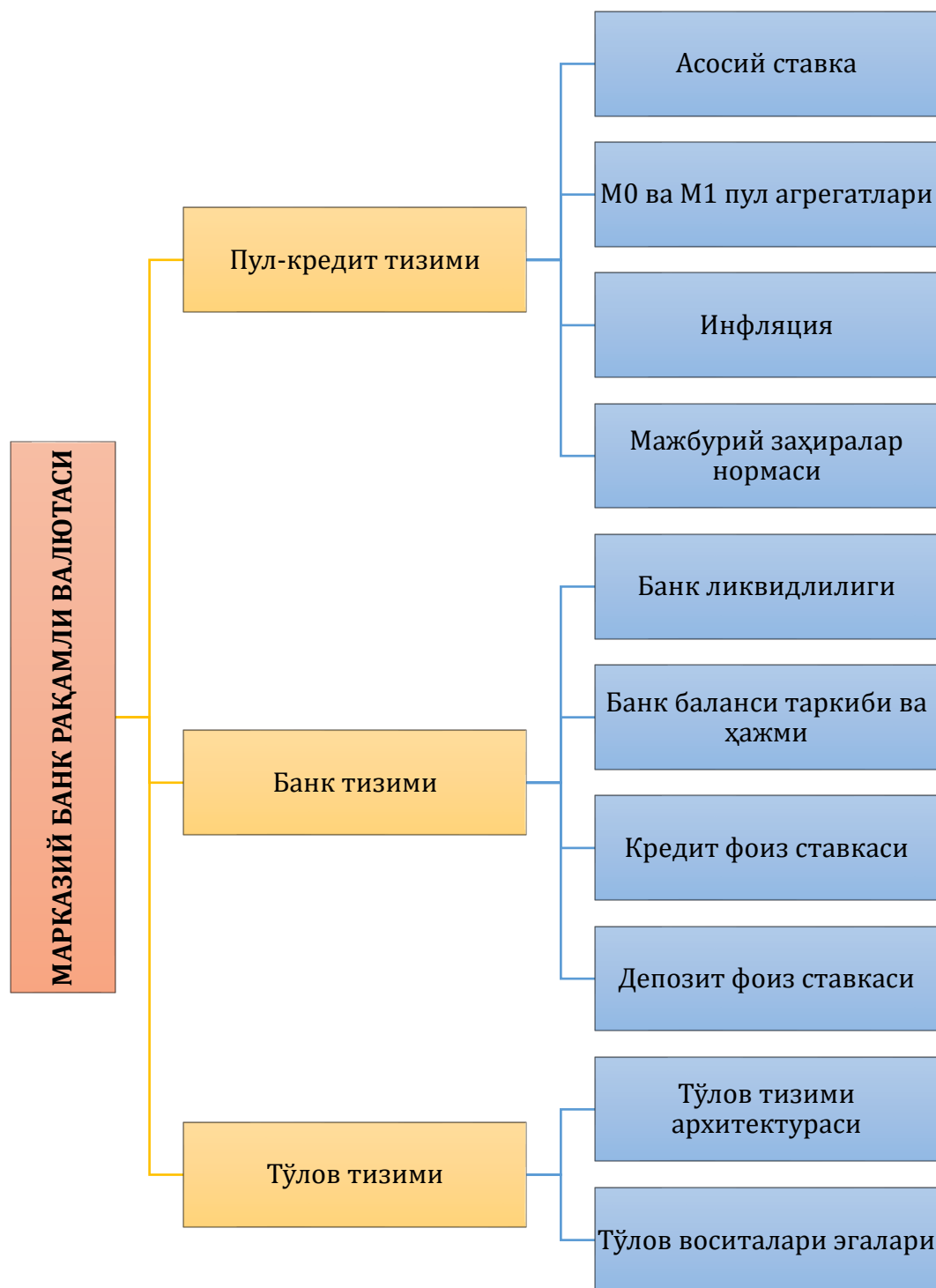
Манба: муаллиф томонидан тадқиқот асосида тузилган.

У МБРВ орқали яхши назорат ўрнатилиши мумкин деб ҳисоблайди, аммо барибир молиявий тизимида ўзгаришларни жадаллаштириши мумкин. Кукерман (2020) иккита МБРВни жорий қилиш йўлини кўриб, банкни молиялаштириш, иқтисодиётга кредит ажратиш, фаровонлик ва сиёсий мақсадга таъсирини ўрганиб чиқди. Унинг таъкидлашича, фақат банк сектори Марказий банкдаги депозитларга кира оладиган вазиятда МБРВ унчалик таъсир қилмайди, аммо бутун хусусий секторга Марказий банкдаги депозитларга киришга имкон берадиган радикал амалга ошириш банк тизимини торайтириши ва узоқ муддатда депозитларни суғурталашга бўлган эҳтиёжни кескин камайтириши мумкин.

Баъзи олимлар МБРВ пул-кредит сиёсати самарадорлигини оширишга ёрдам беради, деб тахмин қиладилар, ва бу бўйича олимлар ўртасида муайян фикрга келингандир. Pfister (2017), агар МБРВ масаласи валютани чиқариш бўйича мавжуд қоидаларга амал қилса, кредитларни тақсимлашда банкларнинг роли жиддий ўзгармайди, деб ҳисоблайди. Менинг ва бошқ (2018) МБРВнинг Марказий банкдан реал иқтисодиётга ўтказилишининг турли босқичларини ўрганиб чиқди ва пул-кредит сиёсати Марказий банк пулларининг нархини ёки миқдорини ўзгартириш орқали ҳозирги каби ҳаракат қилиши мумкин деган хулосага келди ва ҳаттоки монетар инструментларни ўзгартириш орқали ҳам унинг таъсирини кучайтириш мумкинлигини таъкидлайди. Бруннермеиер ва Нипелт (2019) ликвидлик ва сеньораж пуфакчаларини аниқлашга ёрдам берадиган валюта моделини қурдилар ва МБРВ молиявий барқарорликка путур етказмаслигини исботловчи Project Chicago криптовалютасини моделлаштириш, монетизация қилмаслик ва Марказий банкнинг рақамли валютаси билан бўйича Ҳинд тажрибасини ўтказиш орқали имитацион таҳлил олиб бордилар.

Бироқ, баъзи олимлар Марказий банкларнинг пул-кредит сиёсатидаги рақамли валюталари ҳақида бошқаа фикрдалар. Broadbent (2016) МБРВ жорий этилгандан сўнг тижорат банкларининг депозитлари Марказий банкка кенг миқёсда кўчиб ўтадиган “тор банк” ҳодисаси юзага келишини таъкидлайди. Раҳмон (2018) рақамли ва қоғоз валюталар ўртасидаги рақобатнинг оптимал пул-кредит сиёсатида таъсирини ўрганиб чиқди ва агар рақамли валюталар ҳукумат томонидан чиқарилган қоғоз пуллар билан рақобатлашса, Фридман қоидаси ижтимоий жиҳатдан самарасиз бўлади, деган хулосага келди. Раскин ва Ермак (2018) МБРВ банк тизимига катта таъсир кўрсатиши, одамлар ва Марказий банк ўртасидаги муносабатларга тўсиқ бўлиши ва аҳолининг баъзи тижорат банкларида омонатларни сақлашга бўлган талабини камайтириши мумкинлигини таъкидладилар. Bjork ва Nielsen (2017) Данияда Марказий банкнинг рақамли валютасини жорий этиш истиқболларини таҳлил қилишди ва МБРВ мавжуд тўлов ечимларининг самарадорлигини оширмаслигига ишонишди.

Юқоридаги тадқиқот натижаларини сарҳисоб қилсак, бизнинг фикримизча, рақамли валютани жорий етишнинг иқтисодиётга таъсири қуйидаги тарзда акс еттирилиши мумкин:

1-расм. Марказий банкнинг рақамли валютасининг асосий таъсир йўналишлари

Манба: муаллиф томонидан тадқиқот натижаларининг синтези асосида тuzилган.

Биз ҳар бир йўналишни таҳлил қиламиз.

Марказий банкнинг рақамли валютасини жорий етиш Марказий банкка асосий ставкани бошқариш учун қўшимча воситаларни бериши мумкин, бу эса иқтисодиётда кредитлаш ва тежаш динамикасини ўзгартириши мумкин. Нақд пулнинг рақамли эквиваленти бўлиб, рақамли валюта пул массасининг тuzилишини ўзгартириши

мумкин ва рақамли валютага ўтиш туфайли МО (нақд) пул агрегати ҳажми камайиши мумкин. Марказий банкнинг Марказий банкидан фойдаланиш пул массасини кузатишни соддалаштириши ва шунинг учун инфляция назоратини яхшилаши мумкин. Бу инфляция хавфларига янада самарали жавоб беришга имкон беради. Бундан ташқари, Марказий банкнинг Марказий фондини жорий етиш мажбурий захира стандартларини белгилашга ёндашувларни ўзгартириши мумкин, чунки рақамли ликвидлик янги стандартларни талаб қилиши мумкин.

Марказий банк рақамли валютасининг банк тизимига таъсирини асосан салбий йўналишда кўриб чиқиш мумкин. Масалан, МБРВнинг пайдо бўлиши банкларнинг активлари ва пасивлари таркибини ўзгартириши мумкин, чунки депозитларнинг бир қисми рақамли шаклга ўтказилиши мумкин, бу тижорат банкининг балансини бошқаришни қайта кўриб чиқишни талаб қилади ва банк ликвидлигининг пасайишига олиб келиши мумкин.

Шунга мос равишда, бу кредит ресурсларининг нархига таъсир қилади, чунки иқтисодиётдаги ликвидликнинг умумий даражаси ўзгаради, бу эса ўз навбатида кредит ставкаларига таъсир қилади. Худди шундай, депозитлар таркибидаги ўзгаришлар ва МБРВнинг жорий қилиниши депозит ставкаларига таъсир қилиши мумкин. Рақамли валюта мавжуд бўлганда, анъанавий депозитлар бўйича фоиз ставкаларини камайтириш мумкин, чунки маблағлар учун рақобат кучаяди.

Рақамли валютани жорий этиш уни қайта ишлаш ва битимлар хавфсизлигини таъминлаш учун янги инфратузилмани яратишни талаб қилади. Бу катта инвестиция ва ривожланиш вақтини талаб қилади. Марказий банкнинг жорий этилиши фойдаланувчиларнинг афзалликларини ўзгартиради, чунки у нақд пул ва бошқа электрон тўлов воситаларини алмаштира оладиган қулай ва ишончли тўлов воситасига айланиши мумкин.

Хулоса ва таклифлар.

Таҳлил натижаларидан хулоса қилинадикки, Марказий банкнинг рақамли валютасини жорий этиш молия тизимининг барча асосий жиҳатларига сезиларли таъсир кўрсатиши мумкин. Бу Марказий банкларнинг сиёсатини ҳам, тижорат банкларининг бизнес моделларини ҳам мослаштириш зарурлигига олиб келади. Рақамли валютани жорий этиш самараси мамлакатнинг исталган жойида “пул ҳисобкитоблари ишончли, хавфсиз, тезкор, қулай, ҳар бир субъект учун қулай” бўлиши натижасига олиб келиши лозим. Рақамли валюталарни электрон ҳамёнларга кредитлаш мобил қурилмалар ва бошқа воситаларидан онлайн ва офлайн режимларда фойдаланиш асосида амалга оширилади. Банк ҳисобварақларида қайд этилган нақд пулсиз пуллардан фарқли ўлароқ, рақамли валюта махсус электрон ҳамёнда, яъни тўғридан-тўғри Марказий банкда сақланади.

Узоқ муддатли истиқболда МБРВ пул оқимлари устидан назоратни такомиллаштириш, тизимли аҳамиятга эга хавфларни камайтириш, шунингдек, молия тизимининг янада барқарор ва хавфсиз ривожланишини таъминлашга ҳисса қўшиши мумкин. Бироқ, муваффақиятли амалга ошириш пухта тайёргарликни, шу жумладан қонунчилик базасини янгиланиши, технологик инфратузилмани ривожлантиришни ва жамоатчиликни хабардор қилишни талаб қилади.

Бундан кўринадики, МБРВнинг жорий этилиши нақд пулдан нақд пулсиз ва электрон тўловларга ўтишни тезлаштиришга, уларнинг хавфсизлигини оширишга, бюджет маблағларининг мақсадли сарфланиши устидан назоратни кучайтиришга ва трансчегаравий ўтказмаларни тезлаштиришга ёрдам беради.

Шу билан бирга, шуни таъкидлаш керакки, Марказий банкларнинг ўз рақамли валюталарини яратишга бўлган қизиқиши, биринчи навбатда, молиявий барқарорликни таъминлаш ва пул суверенитетини сақлаш зарурати билан

белгиланади, бу хусусий fintech гигантларининг ўз рақамли валюталарини яратиш (масалан, Libra стаблесон асосида Facebook лойиҳаси) шароитида иқтисодиётни бошқариш учун жуда муҳимдир.

Адабиётлар:

Ali, R. Barrdear, J. Southgate, J. (2014). *Innovations in payment technologies and the emergence of digital currencies. Bank of England Quarterly Bulletin. 52(3). pp. 262-275.*

Al-Laham, M. Altarawneh, H. Abdallat, N. (2009). *Development of Electronic Money and Its Impact on the Central Bank Role and Monetary Policy. Issues in Informing Science and Information Technology. 6. pp.340-349.*

Bank of England (2014) *The economics of digital currencies. Available at: www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/2014/qb14q3digitalcurrenciesbitcoin2.pdf*

Barrdear, J., Kumhof, M., (2016). *The macroeconomics of central-bank-issued digital currencies. Bank of England Staff Working Papers 605;*

Bindseil U. (2019) *Central bank digital currency: Financial system implications and control. International Journal of Political Economy, 48(4): 303–335.*

Bouri, E., Molnar, P., Azzi, G., Roubaud, D. and Hagfors, L.I. (2017) *On the Hedge and Safe Haven Properties of Bitcoin: Is It Really More than a Diversifier? Finance Research Letters, 20, 192-198. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2016.09.025>;*

Cukierman A. (2020) *Reflections on welfare and political economy aspects of a central bank digital currency. The Manchester School, 88: 114–125.*

Cullen J. (2021) *“Economically inefficient and legally untenable”: constitutional limitations on the introduction of central bank digital currencies in the EU. Journal of Banking Regulation, 1–11.*

Huang, Y. and Chen, X. (2006). *Digital currency: demand, impacts and role of central bank. Journal of Zhejiang University. 36(6). pp. 74-80.*

Kirkby R. (2018) *Cryptocurrencies and digital fiat currencies. Australian Economic Review, 51(4): 527–539.*

Lee D K C, Yan L, Wang Y. (2021) *A global perspective on central bank digital currency. China Economic Journal, 14(1): 52–66.*

Lin Cong and Zhiguo He, (2019), *Blockchain Disruption and Smart Contracts, The Review of Financial Studies, 32, (5), 1754-1797;*

Lin Cong and Zhiguo He, (2019), *Blockchain Disruption and Smart Contracts, The Review of Financial Studies, 32, (5), 1754-1797.*

Mancini-Griffoli T, Soledad Martinez Peria M, Agur I, Ari A, Kiff J et al. (2018). *Casting light on central bank digital currency Staff Discuss. Note, Nov., Int. Monet. Fund Washington, DC:*

Shukhratovna, Y. S., & Ali, N. M. (2023). *WAYS TO IMPROVE MARKETING ACTIVITIES IN THE TOURISM SECTOR. Gospodarka i Innowacje., 40, 137-143.*

Shuxratovna, Y. S. (2021). *Pul-kredit siyosatining iqtisodiy taraqqiyotga ta'sirini modellashtirishning innovatsion yondashuvlari. Raqamli iqtisodiyot va barqarorlik akademik jurnali, 311-318.*

Sinelnikova-Muryleva E V. (2020) *Central bank digital currencies: Potential risks and benefits. Voprosy Ekonomiki, (4): 147–159.*

Wu T. and Chen J. (2021) *A study of the economic impact of central bank digital currency under global competition. China Economic Journal, 14(1): 78–101.*

Yakubova, S. (2023). *РАЗВИТИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И СУЩНОСТЬ ЦИФРОВЫХ АКТИВОВ. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 1(3), 84-92.*

Yakubova, S., & Rashidov, R. (2023). *ESSENCE AND ANALYSIS OF THE BENEFITS OF DIGITAL ASSETS. Innovatsion texnologiyalar, 52(04).*

Yakubova, S., & Yakubova, S. (2023). ISSUES OF ACCOUNTING FOR EXCHANGE DIFFERENCES AND BORROWING COSTS IN THE FORMATION OF THE COST OF INVENTORIES IN ACCORDANCE WITH NAS AND IFRS. Economics and Innovative Technologies, 11(5), 75–81. https://doi.org/10.55439/EIT/vol11_iss5/a10

Yakubova, S.S. (2023) Inflation Targeting in Uzbekistan: Background and First Results. International Journal On Economics, Finance And Sustainable Development.

Yang J, Zhou G (2022) A study on the influence mechanism of CBDC on monetary policy: An analysis based on e-CNY. PLoS ONE 17(7): e0268471.